

Amit annak idején, Seprődi halálakor nem írhattunk meg az Erdélyi Múzeumban, mert e folyóiratnak *akkor* szünetelnie kellett, most az egykorú nekrológ írójával, ha kissé késetten is, de mégis alkalmoszerűen leírhatjuk: Seprődi János „a közéletben éles és kemény szóval, a tanári katedrán az ifjúságért lelkesülő szeretettel és csodálatos előadásművészettel, az egyházi és iskolai szakirodalomban bátor és ékes tollal, a zeneművészetben kiváló esztétikai tudással és finom hozzáértéssel dolgozó, nagyon hűséges, nagyon őszinte, nagyon becsületes, harcos egyéniség volt... Vele a drága múlt egy eleven, immár e világban magát otthon alig találó darabja szakadt ki életünkéből. Munkáséletének áldásai azonban továbbmunkálnak mindenütt, ahol az ő mélyreszántó ekéje barázdákat húzott magvetés és aratás számára.”¹

Szta

ÚJÍTÓ RÉGIESKEDES

Március folyamán a kolozsvári városháza épületének piac felőli hármastagozású főbejáróján új, vasrácsos ajtókat helyeztek el. Egyszerű, szinte szintje jelentéktelen esemény lenne ez, ha az ajtószárnyak feliratain és a diszítésre felhasznált címerek rajzában nem láthatna a hozzáértő, sőt az avatatlan városlakó is olyan értelmetlen és érthetetlen hibákat, amelyeknek elkövetését egyáltalában nem követelte meg a díszítő szándék. Nem egyeztetetők össze ezek azzal a történeti hagyománytisztelettel sem, amelynek a város vezetősége a visszatérés óta immár számtalanszor tanújelét adta. Minthogy ezek a címerek és feliratok, gondoljuk, történeti hagyománytiszteletet és öntudatot szándékoznak terjeszteni, bármennyire kellemetlen feladat, fel kell emelnünk szavunkat az *ilyen* régieskedés és az *ilyen* címerhasználat ellen.

Az az épület, a városházának régen Tanácsház néven ismert épülete, amelyre az új ajtókat felszerelték, alig száz esztendőös épület. Az újklasszikus, kissé már az újreneszánsz felé hajló alkotást 1843–46 között építette Kagerbauer Antal.¹ Komoly homlokzatát az újklasszicizmus tartózkodó, finom egyszerűsége jellemzi. A homlokzaton lévő címer összhangosan simul bele a puritán egyszerűséggel megalkotott épület homlokzatának képébe.

A 40-es évek nagy nemzeti fellendülésének idején, az erdélyi országos múzeum, a nemzeti nyelvet művelő színház ügyének a magyar nyelvet előtérbe állító idején emelték tehát ezt az épületet, akkor, mikor, legalább is Erdélyben, a nemzeti fejedelemség korának letűnte után a bécsi udvar erőszakolta latin nyelv uralma már teljesen megszűnt. Nem lett volna *akkortójt* a híres 1841/43-i erdélyi országgyűlésen egyetlen magyar- vagy székelyföldi követ sem, aki — ha egyáltalában feliratot akartak volna elhelyezni ezen az épületen — ne a *magyart* választotta volna a felirat nyelvéül. Kolozsvár akkor már Erdélynek magyarföldi részén a legmagyarabb város volt; az idegen, nem őslakó elemek valamelyes számbeli erőrekapása csak a század második felében, számszerűleg meg éppen csak Kolozsmonostornak Kolozsvárhoz való csatolása után következett be.

Ilyenformán igazán érthetetlen és értelmetlen régieskedés, hogy ma, mikor a latin nyelv még inkább idejét multa nyelvnek tekinthető, az újonnan

¹ Református Szemle. XVI (1923), 88.

¹ Vö. Balogh Jolán: *Kolozsvár műemlékei*. Bp., 1935. 40. l. — Képe a műemlékletek között a 114.

felszerelt ajtók félköríves részében a következő latin feliratos szövegeket helyezték el:

A baloldali ajtón	A középső ajtón	A jobboldali ajtón
A R M A	TRANSSYLVANIÆ	MAT HIAS
TRA NSSY	CIVITAS * PRIMA	REX H V N
LVA NIÆ	RIA * A * D * 1943	GAR I A E

A latin feliratos szöveg alatt magukon az ajtószárnyakon (balról jobbra idézem) viszont már a *JOG, TÖRVÉNY, IGAZSÁG* szó, tehát magyar nyelvű felirat áll. Meg kell különben jegyeznünk azt is, hogy Kolozsvár polgárságának jó része nem értve a középső ajtón lévő latin feliratban a *PRIMARIA* szó jelző voltát, a megszállás alatt e szóhoz tapadt, érthetően kellemetlen emlékei ébrednek fel. Mire való ez, és mire az a nyelvbeli felemás kettősség, mely a felső és alsó felirat között van, nehéz eldönteni.

A felirat latin nyelvű volta elleni kifogás mellett igen súlyosan kifogásolhatók a címerek. A feliratok a baloldali ajtón Erdély, a jobboldalon a Hunyadi-ház címerét fogják közre. A középső ajtó felső részében meg (szemben állva) balról Kolozsvár, jobbról pedig a magyar államcímer fogja közre a feliratot.

Lássuk hát egyenként a címereket.¹

I. *A középső, nagy kapun:* 1. A magyar állam címerében: A címerpajzs pereméről hiányzik a magyar szent korona és a kettőskereszt aljáról, illetőleg a hármás halom középsőjéről a kis, leveles, nyílt korona. Mindkét koronát az 1918. évi, októberi forradalom első napjaiban távolították el az országcímerről; a tervező tehát az országcímert forradalmi megváltoztatásában kívánja a városháza kapuján megörökíteni. A *kettőskereszt* pálcaszerűségében nehezen ismerhető fel, holott az egyedül helyes, ú. n. talpaskereszt is könnyen elkészíthető lett volna technikailag, szilárdsága ú. n. tartása biztosításával. Egyébként meg kell jegyezni azt is, hogy a magyar kettős kereszt címermező e nyílt, leveles koronanélküli, tehát forradalmi formájában ment át a Csehszlovák köztársaság címerébe, s ma a szlovák köztársaság címere. A v á g á s o k csak osztóvonalakat tüntetnek föl, vagyis az Árpád-ház sötét (vörös) és világos (fehér) csíkjai nincsenek érzékeltetve, pedig ez könnyen és artistikusan elérhető lett volna, ha a vörös (páratlan számú: 1, 3, 5, 7) csíkok egymástól 2 cm-re alkalmazott függőleges pálcákkal berácsoztattak volna; így az országcímer erőteljesen hatna és valóban az országcímer lenne.

2. A v á r o s c í m e r e n a fal oromsora nem lekerekített ormókból áll, hanem erőteljes, magas négyszögűekből. Ezek is könnyen alakíthatók lettek volna. A kapú pedig sem a XIV, sem a XV. századi eredeti pecsételőn nem volt esúcsíves, hanem köríves. A pajzs peremére a lilomos koronát kellett volna elhelyezni.

A középső kapun heraldikai rangsorolás tekintetében a város címer megelőzi az országcímert, t. i. a város címer heraldikailag jobbról (a természetben pedig balkézfelől), az országcímer balról (vagyis jobbkezfelől) van. E két címer okvetlenül felcserélendő, a már említett hibák és hiányok kijavításával.

II. *A jobboldali kapun:* A H u n y a d i - h á z címerképe, a csőrével gyűrűt tartó, legalyazott faágon álló holló mintha telegráfdróton állana, holott a

¹ A címerrajzok heraldikai hibáinak felsorolását *K. Sebestyén József* volt szíves rendelkezésemre bocsátani; ezt szóról-szóra az ő szövegezésében közlöm.

legalyazott, tehát ágcsonkos ág vasból könnyen alakítható lett volna. Így nem ismerhető eléggé föl, és teljesen idegenszerű ábrázolás.

III. *A baloldali kapun:* Erdély címerének a szász székeket jelentő alsó mezejében a hét bástya helyett hét csúcsostetős házikó szerepel. Ezek helyett hét olyan bástya volna e mezőbe helyezendő, melyek minde-
nikének peremén három ormós oromsor van. Műszakilag ez is könnyen megoldható lett volna.

E vaskapuk kívülről, a sötétség felé nézve alig tűnnek föl; belülről — a világosság felé — annál erőteljesebben jelennek meg. Így pedig mind a címerek, mind az amúgy is nehezen olvasható latin feliratok fordítva látszanak, s még talányszerűbbek lesznek.

Mindezeket annál is inkább kötelességünknek tartottuk megírni, mert hiszen mikor az év elején a városi műszaki hivatal egyik vezető tisztviselője felkereste az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárát, hogy ott *Kelemen Lajos* főigazgatótól és *K. Sebestyén József* heraldikustól a bemutatott tervről szakvéleményt kérjen, az itt megnevezettek a fennebb felsorolt észrevételeket megtették és felhívták a kérdéstevő figyelmét azokra a nemzeti szempontokra is, amelyek alapján a kapuk feliratán való változtatás is szükségesnek látszik. Nem tudjuk megérteni, miért nem vették tekintetbe ezt a szakvéleményt, melyet két ilyen kiváló szakember, Erdély legnagyobb törté-
nése és Magyarország legjobb címerszakértője adott.

A múlt tisztelete szép dolog, de azt *így*, ilyen hamisan újító régieskedéssel nem lehet szolgálni. Éppen a múlt *helyes* tisztelete, az ilyen és hasonló emlék-szerű alkotásokon a célszerűségnek, az egyéni művészi munkának a történeti, heraldikai és nem utolsó sorban nemzeti követelményekkel való szerencsés összeegyeztetése akadályozza meg azt, hogy céljátévesztett alkotások *ilyen* módon idézzék elénk történelmünk letűnt századait.

Szabó T. Attila